

Ornitocenózy Keťských rybníkov (Z Slovensko)

Bird assemblages of the Keťské rybníky ponds (W Slovakia)

Eva KALIVODOVÁ¹ & Alžbeta DAROLOVÁ²

¹Ústav krajiny ekológie SAV, Štefánikova 3, 814 99 Bratislava, Slovensko; eva.kalivodova@savba.sk

²Ústav zoológie SAV, Dúbravská cesta 9, 845 06 Bratislava, Slovensko; alzbeta.darolova@savba.sk

During 2000–2010 we found the occurrence of 97 bird species (43 waterbird species). Within water birds, 13 species were nesting, whereas nesting in two species was probable. In riparian vegetation, 21 bird species were nesting. The characteristic species of this site were Anas sp., Cygnus olor, Fulica atra, Podiceps cristatus and Aythya ferina. From the total number of birds, 13 species (Nycticorax nycticorax, Egretta alba, Ardea purpurea, Ixobrychus minutus, Cygnus olor, Aythya nyroca, Circus aeruginosus, Circus cyaneus, Falco columbarius, Sterna hirundo, Chlidonias niger, Alcedo atthis, Lanius collurio) are of European importance. Destruction of riparian tree stands and cane stands in 2009 and at the beginning of 2010 negatively influenced the diversity of water bird species as well as the species of riparian vegetation.

Úvod

Napriek tomu, že ornitofauna vodných biotopov Podunajskej nížiny (v zmysle fyto geografickej charakteristiky) je pomerne dobre preskúmaná, nachádzajú sa tu ešte lokality, z ktorých nemáme o výskyte vtákov podrobnejšie údaje. Jednou z nich sú Keťské rybníky vo východnej časti Podunajskej nížiny (hranica s Hronskou pahorkatinou). Nasvedčujú tomu aj veľmi sporadické údaje o vtákoch v príslušnom štvorci Databanky fauny Slovenska (8079) v Atlase rozšírenia vtákov Slovenska (Danko et al. 2002). V r. 2005 a 2007 vykonali na lokalite niekoľko pozorovaní aj J. Lengyel (in litt.) a J. Dobšovič (in litt.).

Cieľom práce bola kvalitatívno-quantitatívna charakteristika spoločenstva vodných a na vodu viazaných druhov vtákov ako aj spoločenstva druhov vyskytujúcich sa v pobrežnej vegetácii na území Keťských rybníkov.

Charakteristika lokality

Keťské rybníky sa nachádzajú v povodí pravostranného prítoku Hrona Kvetnianky. Samotný tok dlhý 32 km, prameni v Hronskej pahorkatine, v časti Bešianska pahorkatina, pod vrchom Bašta (247,1 m n. m.), v nadmorskej výške okolo 205 m. Sústava štyroch rybníkov o celkovej ploche 60 ha na ľavom brehu Kvetnianky sa nachádza medzi obcami Keť a Biňa. Lokalita mala do konca roka 2009 veľmi dobre vyvinutú pobrežnú vegetáciu, ktorá lemovala obe strany toku Kvetnianky ako aj brehy a hrádze medzi jednotlivými vodnými plochami. Stará stromová vegetácia, v ktorej dominoval topoľ biely (*Populus alba*), bola však koncom roka 2009 po celej dĺžke lokality vyrúbaná. Odstránená bola aj krovinná vegetácia a vypálená časť trstových porastov pri oboch brehoch lokality. Rybníky, patriace v minulosti pod správu Slovenského rybárskeho zväzu, sú v súčasnosti v súkromnom vlastníctve. V r. 2009 ich terajší

vlastník prenajal. Na jar r. 2009 aj r. 2010 boli napustené len dva rybníky, tretí bol napustený až v máji. V októbri 2009 bol vypustený (a následne napustený) prvý rybník.

Metodika

Rybníky sme skúmali v dvoch obdobiach, v r. 2000–2002 a r. 2009–2010. Celkove sme uskutočnili 17 pozorovaní a to po dve r. 2000 (jún, november), r. 2001 (február, apríl), r. 2002 (marec, august) a 11 pozorovaní v období od apríla do novembra 2009 a od marca do júna 2010. Lokalitu sme obchádzali pravostrannou cestou (medzi tokom Kvetnianky a nadväzujúcou hrádzou rybníkov), z ktorej bol na všetky plochy dobrý výhľad. V r. 2000–2002 sme skúmali len vodné druhy vtákov, v r. 2009 a 2010 sme zaznamenali aj druhy v pobrežnej vegetácii. Vtáky sme počítali vždy z rovnakého miesta na brehu rybníkov. Hniezdiče sme posudzovali na základe pozorovania stavby hniezda, nosenia potravy a vyletených mláďat. Zistené druhy sme zhodnotili podľa výpočtu dominancie a frekvencie za celé výskumné obdobie. Vodné druhy vtákov, ktoré zistil J. Lengyel (in litt.) 27. 3. a 25. 12. 2005 a J. Dobšovič (in litt.) v r. 2007 počas návštevy lokality v marci až júni (9×) a v septembri až novembri (5×) vyznačujeme pri cenologickej príslušnosti. Do hodnoty dominancie sme nimi zistené množstvá nezapočítali.

Výsledky a diskusia

V rámci doterajších výskumov bolo na Keťských rybníkoch zistených celkove 97 druhov vtákov, z toho 43 vodných druhov a druhov s užším vzťahom k vodnému prostrediu a 54 druhov v pobrežných porastoch. Z celkove zisteného počtu patrí 13 druhov (*Nycticorax nycticorax*, *Egretta alba*, *Ardea purpurea*, *Ixobrychus minutus*, *Cygnus olor*, *Aythya nyroca*, *Circus aeruginosus*, *Circus cyaneus*, *Falco columbarius*, *Sterna hirundo*, *Chlidonias niger*, *Alcedo atthis*, *Lanius collurio*) v zmysle Zákona č. 543/2002 Z. z. a vyhlášky MŽP SR č. 492/2006 k európsky významným druhom. Zo 43 vodných

Tab. 1. Dominancia a frekvencia vodných a na vodu viazaných druhov vtákov zistených v rokoch 2000–2002 a 2009–2010 (C – cenologická príslušnosť, D – dominancia, F – frekvencia, N – nidifikant, N? – predpokladaný nidifikant, M – migrant, H – hospites, ¹ – údaje J. Dobšoviča, ² – údaje J. Lengyela).

Table 1. Dominance and frequency of the waterfowl species occurrence in 2000–2002 and 2009–2010 (C – coenological relevance, D – dominance, F – frequency, N – breeding species, N? – probably breeding, M – migrant, H – guest, ¹ – data according J. Dobšovič, ² – data according J. Lengyel).

Druh / Species	C	D (%)	F (%)
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	N ¹	2,9	58,8
<i>Podiceps cristatus</i>	N ¹	6,5	82,3
<i>Podiceps nigricollis</i>	M	0,1	5,9
<i>Phalacrocorax carbo</i>	H ^{1,2}	0,8	82,3
<i>Ixobrychus minutus</i>	N	<0,1	5,9
<i>Nycticorax nycticorax</i>	M	0,1	23,5
<i>Egretta alba</i>	H ^{1,2}	1,6	58,8
<i>Ardea cinerea</i>	H ^{1,2}	4,1	82,3
<i>Ardea purpurea</i>	H	0,1	5,9
<i>Cygnus olor</i>	N ^{1,2}	11,2	88,2
<i>Cygnus cygnus</i>	M ¹	-	-
<i>Anser albifrons</i>	M	0,8	5,9
<i>Anser anser</i>	M	<0,1	5,9
<i>Tadorna tadorna</i>	M	<0,1	5,9
<i>Anas sp.</i>	H	15,9	5,9
<i>Anas strepera</i>	M	<0,1	5,9
<i>Anas acuta</i>	M	0,1	5,9
<i>Anas platyrhynchos</i>	N ¹	23,3	82,3
<i>Anas crecca</i>	M	0,1	5,9
<i>Anas querquedula</i>	N ¹	0,3	17,6
<i>Anas clypeata</i>	M	0,1	5,9
<i>Aythya ferina</i>	N ¹	6,3	76,5
<i>Aythya nyroca</i>	M ¹	<0,1	5,9
<i>Aythya fuligula</i>	N ¹	1,5	47,0
<i>Mergus merganser</i>	M	0,2	5,9
<i>Circus aeruginosus</i>	N? ¹	0,7	47,0
<i>Gallinula chloropus</i>	H	<0,1	5,9
<i>Fulica atra</i>	N ^{1,2}	20,1	82,3
<i>Vanellus vanellus</i>	M ¹	0,1	5,9
<i>Numenius arquata</i>	M	0,5	5,9
<i>Tringa totanus</i>	M	<0,1	5,9
<i>Tringa ochropus</i>	M	0,1	11,8
<i>Actitis hypoleucos</i>	M	0,1	11,8
<i>Larus minutus</i>	M	<0,1	5,9
<i>Larus ridibundus</i>	H ¹	0,4	17,6
<i>Sterna hirundo</i>	M ¹	-	-
<i>Chlidonias niger</i>	M	<0,1	5,9
<i>Alcedo atthis</i>	H	<0,1	5,9
<i>Motacilla flava</i>	M	0,4	11,8
<i>Motacilla alba</i>	N	0,4	17,6
<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	N?	<0,1	5,9
<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	N	0,1	11,8
<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	N	0,7	29,4
<i>Emberiza schoeniulus</i>	N	0,1	23,5

druhov vtákov (tab. 1) sme u 13 zistili hniezdenie, pri ďalších 2 druhoch nidifikáciu možno predpokladať. O hniezdení *Anas querquedula* svedčilo pozorovanie samice s 2 nelietajúcimi juvenilmi 13. 5. 2009.

Z vodných druhov vtákov prevládali na lokalite kačice, *Anas sp.*, z nich predovšetkým eudominantný druh *Anas platyrhynchos*. Ďalšie charakteristické druhy lokality boli eudomi-

nantné *C. olor*, *Fulica atra* a dominantné druhy *Podiceps cristatus* a *Aythya ferina*. Z hľadiska frekvencie bolo na lokalite 7 eukonštantných druhov (*P. cristatus*, *Phalacrocorax carbo*, *Ardea cinerea*, *C. olor*, *A. platyrhynchos*, *A. ferina* a *F. atra*) a 2 konštantné druhy (*Tachybaptus ruficollis*, *E. alba*).

V pobrežných porastoch sme zistili 54 druhov, z toho 21 hniezdiacich (tab. 2). Z druhov zistených v pobrežnej vegetácii dominoval *Sturnus vulgaris* a *Hirundo rustica*. Vysokú prevahu početnosti oboch druhov spôsobili krdle, ktoré sa na lokalite zhromažďovali v migračnom období a po vyhniezdení. Z hľadiska konštantnosti patrili *Buteo buteo* a *Dendrocopos major* ku konštantným druhom.

Ornitofaunu Kečských rybníkov možno porovnať s najbližšie situovanými Parížskymi rybníkmi na paralelnom Parížskom potoku (Kalivodová 2006), kde sme v rokoch 2003–2004 zistili takmer približný počet (40) vodných druhov vtákov. Druhové zloženie oboch lokalít je však do určitej miery odlišné. Na Kečských rybníkoch bolo zaznamenaných 9 druhov (*A. purpurea*, *C. cygnus*, *Anser albifrons*, *A. anser*, *Tadorna tadorna*, *Anas acuta*, *Mergus merganser*, *Tringa totanus*, *Larus minutus*), ktoré sme na Parížskych rybníkoch nepozorovali. Opačne na Parížskych rybníkoch bolo zaznamenaných 6 druhov, ktoré na Kečských rybníkoch doteraz zistené neboli (*Netta rufina*, *Haliaeetus albicilla*, *Rallus aquaticus*, *Gallinago gallinago*, *Tringa glareola*, *Larus cachinnans/michahelis*). Okrem druhu *N. rufina*, ktorého 1 pár vyhniezdil v r. 2003 a 2004 na Parížskych rybníkoch, ide väčšinou o migrujúce (resp. zaletujúce) druhy. Na Kečských rybníkoch sme konkrétne zistili *A. purpurea* 6. 8. 2009 (1 juv. a 2 ad. ex.), *A. albifrons* 4. 10. 2000 (25 ex.), *A. anser* 9. 7. 2009 (1 ex.), *T. tadorna* 13. 5. 2009 (1 samec), *A. acuta* 14. 11. 2000 (1 pár), *M. merganser* 12. 2. 2001 (6 ex.), *Numenius arquata* 30. 3. 2010 (17. ex.) a *T. totanus* 30. 3. 2010 (1 ex.). Na Parížskych rybníkoch sme pozorovali *H. albicilla* 28. 4. 2004 (1 ex.), *R. aquaticus* 20. 8. 2004 (1 ex.), *G. gallinago* 8. 7. 2003 (1 ex.) a *T. glareola* 28. 10. 2004 (3 ex.). Okrem nich pozoroval J. Lengyel (in litt.) na Parížskych rybníkoch 27. 8. 2005 aj druh *L. cachinnans/michahelis* (1 ex.)

Tab. 2. Dominancia a frekvencia druhov zistených v pobrežnej vegetácii v rokoch 2009–2010 (vysvetlivky viď tab. 1).

Table 2. Dominance and frequency of the birds occurrence in the riparian stands in 2009–2010 (abbreviations see in Table 1).

Druh / Species	C	D (%)	F (%)
<i>Circus cyaneus</i>	Z ²	-	-
<i>Accipiter gentilis</i>	H	0,1	9,0
<i>Accipiter nisus</i>	Z ²	-	-
<i>Buteo buteo</i>	H	2,7	72,7
<i>Falco tinnunculus</i>	H ²	0,6	45,4
<i>Falco columbarius</i>	Z ²	-	-
<i>Perdix perdix</i>	H	0,4	18,1
<i>Phasianus colchicus</i>	H	0,4	36,3
<i>Columba oenas</i>	M	0,1	9,0
<i>Columba palumbus</i>	N	6,4	45,4
<i>Streptopelia decaocto</i>	H	0,4	27,2
<i>Streptopelia turtur</i>	N	0,4	27,2
<i>Cuculus canorus</i>	N	0,2	18,1
<i>Merops apiaster</i>	H	0,9	9,0
<i>Picus viridis</i>	H	0,1	9,0
<i>Jynx torquilla</i>	M	0,1	9,0
<i>Dendrocopos major</i>	N	0,7	63,6
<i>Hirundo rustica</i>	H	21,1	45,4
<i>Delichon urbica</i>	H	3,8	36,3
<i>Troglodytes troglodytes</i>	H	0,2	18,1
<i>Erethacus rubecula</i>	N	0,7	36,3
<i>Luscinia megarhynchos</i>	N	1,7	36,3
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	M	0,2	9,0
<i>Phoenicurus ochruros</i>	N	0,3	18,1
<i>Turdus merula</i>	N	0,6	36,3
<i>Turdus pilaris</i>	M	0,2	9,0
<i>Turdus philomelos</i>	H	0,1	9,0
<i>Hippolais icterina</i>	H	0,1	9,0
<i>Locustella fluviatilis</i>	N?	0,1	9,0
<i>Acrocephalus palustris</i>	N	0,4	18,1
<i>Sylvia communis</i>	N?	0,1	9,0
<i>Sylvia borin</i>	M	0,1	9,0
<i>Sylvia atricapilla</i>	N	1,2	54,5
<i>Phylloscopus collybita</i>	N	0,3	27,2
<i>Aegithalos caudatus</i>	H	0,2	18,1
<i>Parus palustris</i>	N	0,5	27,2
<i>Parus caeruleus</i>	N	0,7	36,3
<i>Parus major</i>	N	2,0	54,5
<i>Sitta europaea</i>	N	0,4	18,1
<i>Remiz pendulinus</i>	M	0,4	9,0
<i>Oriolus oriolus</i>	H	0,7	36,3
<i>Lanius collurio</i>	N?	0,2	9,0
<i>Garrulus glandarius</i>	H	0,2	18,1
<i>Pica pica</i>	H	0,2	18,1
<i>Corvus frugilegus</i>	H	0,1	9,0
<i>Corvus corax</i>	H	0,5	27,2
<i>Sturnus vulgaris</i>	N	41,3	45,4
<i>Passer montanus</i>	N	1,6	36,3
<i>Fringilla coelebs</i>	N	4,2	45,4
<i>Serinus serinus</i>	N	0,6	27,2
<i>Carduelis chloris</i>	N	0,9	45,4
<i>Carduelis carduelis</i>	H	0,2	9,0
<i>Carduelis cannabina</i>	H ²	-	-
<i>Emberiza citrinella</i>	N	0,3	18,1

a aj *N. nycticorax* (3 ex. 27. 8. 2005), ktorého sme na Kečských rybníkoch zistili 13. 5. 2009 (2 ad. ex.), 6. 8. 2009 (jeden nevyfarbený a 6 ad. ex.), 30. 3. a aj 1. 4. 2010 (po 2 ex.).

Zo zriedkavo sa vyskytujúcich druhov uvádzame ešte výskyt *Podiceps nigricollis* 10. 9. 2009 (2 ex.) na Kečských a 20. 8. 2004

na Parížskych rybníkoch, *Anas clypeata* 5. 4. 2007 (4 ex. J. Dobšovič in litt.), 9. 6. 2009 (1 pár) na Keťských rybníkoch a 7. 4. 2004 (15 ex.) na Parížskych rybníkoch, *A. nyroca* na Keťských rybníkoch 19. 6. 2000 (1 ex.), 11. 5. 2007 (2 ex. J. Dobšovič in litt.) a 28. 10. 2004 (1 pár) na Parížskych rybníkoch.

Trnka (2001) a Trnka et al. (2003) spracovali vtactvo neďaleko sa nachádzajúcich NPR Parížskych močiarov, no s touto prácou nie je vhodné naše výsledky porovnať vzhľadom na výrazne odlišný charakter lokality, jej veľkosť a spôsob využívania a obhospodarovania.

Na základe doterajších výskumov možno konštatovať, že Keťské rybníky patrili z ornitologickej stránky k významným lokalitám. Dosvedčuje to celkovo zistený počet druhov (97) ako aj počet európsky významných druhov (13). Vzhľadom na drastickú likvidáciu pobrežnej vegetácie a časti trstinových porastov možno v budúcnosti očakávať zníženie diverzity nielen druhov viazaných na stromovú a krovinovú pobrežnú vegetáciu, ale aj vodných druhov vtákov. Prvé náznaky zhodnotenia lokality z ornitologickej stránky ukázali pokles druhovej diverzity už v jarých mesiacoch 2010 oproti rovnakému obdobiu r. 2009. Vzhľadom na blízkosť významnej lokality NPR Parížske močiare by bolo možné pri dlhodobjšom vý-

skume očakávať výskyt aj ďalších druhov na oboch lokalitách.

Pod'akovanie

Práca bola vypracovaná v rámci grantového projektu VEGA č. 1/0322/08 a v rámci projektu č. 5521 podporovaného Nórsnym fondom. J. Dobšovičovi a J. Lengyelovi ďakujeme za poskytnutie nepublikovaných údajov.

Literatúra

- DANKO Š., DAROLOVÁ A. & KRIŠTÍN A. 2002: Rozšírenie vtákov na Slovensku. — VEDA, Bratislava.
- KALIVODOVÁ E. 2006: Birds communities of the water reservoirs and fish-ponds in the Paríž creek catchment. — *Ekológia (Bratislava)* **25**: 44–52.
- KALIVODOVÁ E. & DAROLOVÁ A. 1995: Birds communities of the anthropogenous water biotopes of the Žitný ostrov island. — *Ekológia (Bratislava)* **14**: 61–76.
- SCHWERDTFEGER F. 1975: Synökologie. — Haul Harey, Hamburg-Berlin.
- TRNKA A. 2001: Hniezdne spoločenstvo spevavcov (vrab-cotvaré, Passeriformes) južnej časti NPR Parížske močiare a poznámky k avifaune tejto lokality v rokoch 2000 a 2001. — *Acta fac. Paed. Univ. Tyrnaviensis B, Trnava* **5**: 59–65.
- TRNKA A., ČAPEK M. JR. & KLOUBEC B. 2003: Vtáky národnej prírodnej rezervácie Parížske močiare. — VEDA, Bratislava.

Došlo: 12. 8. 2010

Prijaté: 3. 11. 2010